

Inventarisatie kleine marterachtigen in Charloteoord

G.F.J. Smit
L. Verhoek

Bureau Waardenburg bv
Ecologie & landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

Inventarisatie kleine marterachtigen in Charlotteoord

drs. G.F.J. Smit, L. Verhoek Msc

Status uitgave: concept

Rapportnummer:	18-0xx
Projectnummer:	18-0613
Datum uitgave:	31 oktober 2018
Foto's omslag:	Bureau Waardenburg bv
Projectleider:	drs. G.F.J. Smit
Naam en adres opdrachtgever:	Gemeente Tilburg Postbus 90155, 5000 LH Tilburg
Referentie opdrachtgever:	Orderbon nr./contractnr./briefnr./dd mmm 20xx
Akkoord voor uitgave:	drs. F. van Vliet

Paraaf:

Graag citeren als: Smit, G.F.J., 2018. Inventarisatie kleine marterachtigen in Charlotteoord. Bureau Waardenburg
Rapportnr. 18-xxx. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Trefwoorden:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv.
Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Gemeente Tilburg

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001: 2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

In 2015 is in het kader van een bestemmingsplanwijziging het gebied Charlottesoord geïnventariseerd op (beschermde) flora en fauna. Charlottesoord is in 2015 onder andere als geschikt beoordeeld voor kleine marterachtigen, deze maakten destijds echter geen deel uit van het veldonderzoek.

In 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht geworden en is uitvoering van de wet overgegaan van RVO naar de provincie. In de provincie Noord-Brabant vallen kleine marterachtigen niet onder de vrijstellingsregeling.

Gemeente Tilburg heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt de aan- of afwezigheid van kleine marterachtigen in Charlottesoord te onderzoeken. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van De Handreiking Kleine Marters van Provincie Noord-Brabant.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

G.F.J. Smit	projectleiding, veldwerk, rapportage
M. Boonman	determinatie filmmateriaal

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is door Certiked ISO gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

Vanuit Gemeente Tilburg werd de opdracht begeleid door de heer R. Van Dijk. Wij danken hem voor de prettige samenwerking.

Veldonderzoek is altijd een momentopname. Bureau Waardenburg waarborgt dat het onderzoek is uitgevoerd door deskundige onderzoekers volgens de gangbare standaardmethoden. Het bureau is niet aansprakelijk voor waarnemingen van soorten door derden en waarnemingen die na afronding van de studie bekend worden gemaakt.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	4
1 Inleiding.....	5
2 Aanpak veldonderzoek	6
3 Resultaten.....	8
3.1 Locatie A – noord (marterbox)	8
3.2 Locatie B – noord (marterbox).....	9
3.3 Locatie C – zuid (marterbox).....	10
3.4 Locatie D – noordoost (cameravallen)	11
4. Discussie en conclusie.....	13
5 Literatuur	14

Samenvatting

In 2015 is in het kader van een bestemmingsplanwijziging het gebied Charlottesoord geïnventariseerd op (beschermde) flora en fauna. Charlottesoord is in 2015 onder andere als geschikt beoordeeld voor kleine marterachtigen. In de provincie Noord-Brabant vallen kleine marterachtigen niet onder de vrijstellingsregeling. Om deze reden is in 2018 een veldonderzoek naar kleine marterachtigen in Charlottesoord uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd met marterboxen en cameravallen. Er zijn kleine zoogdieren waaronder egel en eekhoorn geregistreerd, ree, vos, bruine kikkers en enkele zangvogels. Kleine marterachtigen zijn niet aangetroffen.

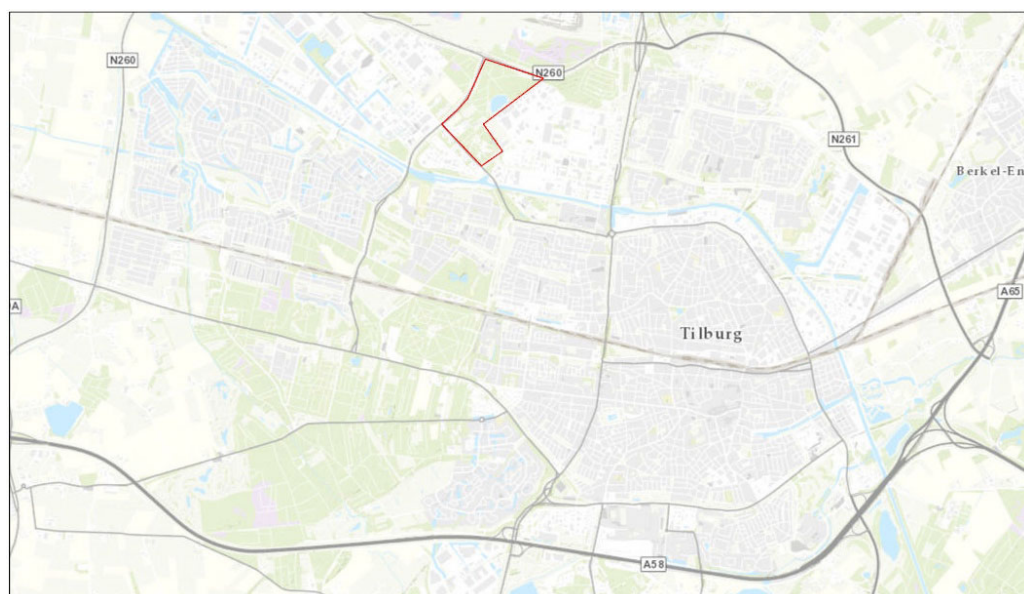
1 Inleiding

In 2015 is in het kader van een bestemmingsplanwijziging het gebied Charlotteoord (figuur 1.1) geïnventariseerd op (beschermde) flora en fauna (Korsten *et al*, 2016). Charlotteoord bestaat uit bospercelen en een waterplas en is in 2015 onder andere als geschikt beoordeeld voor kleine marterachtigen. Onder de destijds geldende Flora- en faunawet vielen kleine marterachtigen onder de landelijke vrijstelling. Hun aan- of afwezigheid in Charlotteoord is in 2015 niet nader onderzocht.

In 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht geworden en is uitvoering van de wet overgegaan van RVO naar de provincie. In de provincie Noord-Brabant vallen kleine marterachtigen niet onder de vrijstellingsregeling.

Van Charlotteoord zijn twee oude waarnemingen van de wezel bekend, uit 1998 en 2008, van de directe omgeving van de Burgemeester Letschertweg. Van hermelijn en bunzing zijn geen waarnemingen uit Charlotteoord bekend. De drie soorten kleine marterachtigen worden wel waargenomen in de natuurgebieden ten noorden van Charlotteoord (bron: NDFF 16 augustus 2018).

In de zomer van 2018 is nader onderzoek uitgevoerd naar de aan- of afwezigheid van kleine marterachtigen in Charlotteoord. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van De Handreiking Kleine Marters van Provincie Noord-Brabant.

Figuur 1.1 Ligging plangebied (rood omlijnd is toegankelijk gebied) Charlotteoord te Tilburg.

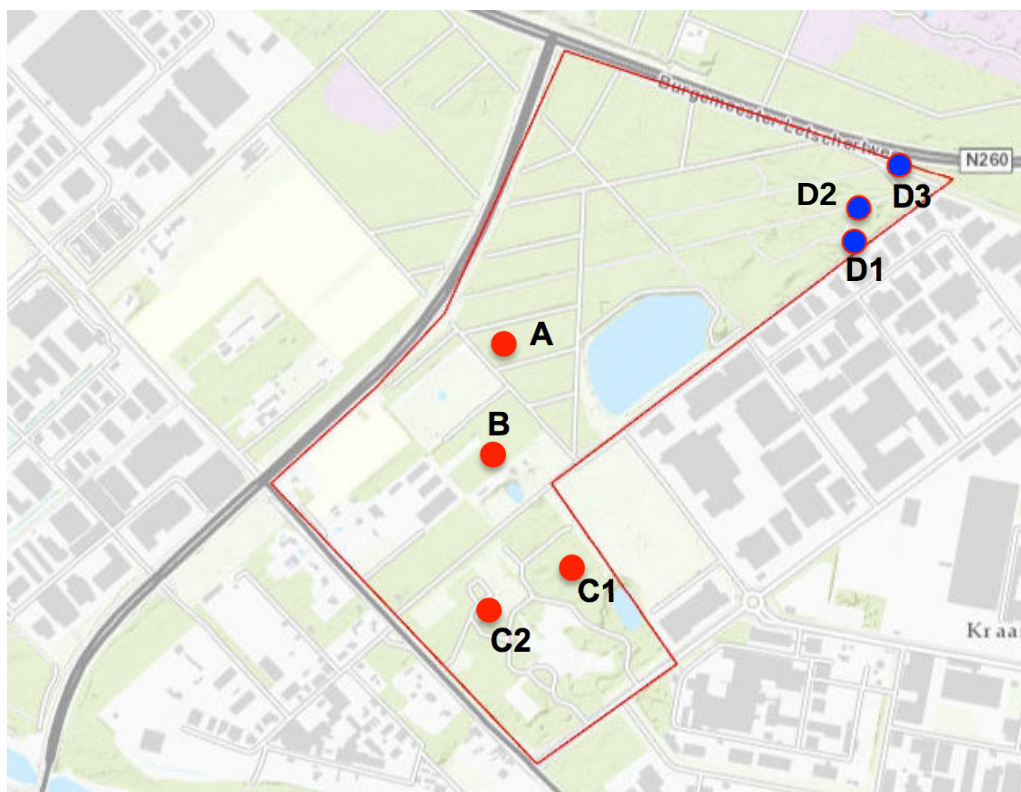
2 Aanpak veldonderzoek

Het plangebied Charlotteoord is circa 72 hectare groot. Een groot deel van dit gebied bestaat uit aaneengesloten bos waar geen of nauwelijks ondergroei aanwezig is. In het zuidelijke deel zijn open, grazige plekken aanwezig, in het noordelijk deel liggen plaatselijk takkenrillen en in de noordoosthoek is het bos relatief open.

Het zijn de bosranden en overgangen naar grazige delen die geschikt zijn als biotoop voor kleine marterachtigen als wezel. De muizendichtheid, een belangrijke prooi, zal hier hoger zijn dan in de aaneengesloten bospercelen waar geen of nauwelijks ondergroei aanwezig is. Dit biotoop maakt naar verhouding een klein deel uit van het totale plangebied.

Marterbox

Op drie kansrijke percelen is een zogenaamde marterbox geplaatst (kast met cameraval). De marterbox is geplaatst naast een takkenril of nabij struiken. De cameravallen zijn na twee weken gecontroleerd. De marterbox in het zuidelijk deel is daarna verplaatst naar een andere locatie. Een overzicht van de locaties geeft figuur 2.1.

Figuur 2.1 Locatie marterboxen (rood) en cameravallen (blauw) in Charlotteoord te Tilburg.

Elke marterbox is gemarkeerd met visolie en in de omgeving zijn geursporen van visolie aangelegd die naar de box moeten leiden. Bij de controle is dit herhaald.

Cameravallen

Aanvullend op de marterboxen zijn drie losse cameravallen geplaatst in de noordoosthoek van het plangebied (zie figuur 2.1). Het bos heeft hier een open structuur met takkenbossen, greppels en wildwissels.

Aanvankelijk zou in het zuidelijk deel (ter hoogte van C1 en C2) aanvullend een of meer cameravallen worden geplaatst. Dit terrein was echter vanaf 30 augustus 2018 afgesloten.

3 Resultaten

3.1 Locatie A – noord (marterbox)

De marterbox is geplaatst achter een takkenril (figuur 3.1) aan de rand van een open plek langs het bospad. Op drie meter afstand van de box lag een ontwortelde boom, met een hol onder de wortels. Het hol is groot genoeg voor gebruik door kleine marterachtigen. Uitwerpselen of andere sporen ontbraken, waardoor niet vastgesteld kon worden of het hol nog in gebruik was.

Figuur 3.1 Marterbox locatie A.

De box heeft gedurende het onderzoek naar behoren gefunctioneerd, vanaf de eerste nacht (17-18 juli) tot de laatste nacht (16 augustus) zijn er opnames gemaakt. Een overzicht van de waarnemingen geeft tabel 3.1.

Tabel 3.1 Waarnemingen cameraval Marterbox locatie A, Charlotteoord Tilburg.

Soort	periode	#opnames
Bosmuis	17-07 - 16-08	20
Rosse Woelmuis	17-07 – 16-08	7
Huisspitsmuis	17-07 – 16-08	2
Bruine Kikker	17-07 – 16-08	1
Winterkoning	17-07 – 16-08	1
Roodborst	17-07 – 16-08	1
Koolmees	17-07 – 16-08	1

3.2 Locatie B – noord (marterbox)

De marterbox is geplaatst naast het 'revieren-terrein' een open perceel in het midden gedeelte van Charlotteoord. Het 'revieren-terrein' is begroeid met kruiden en ligt hoger dan het aangrenzende bos. De overgang naar het bos bestaat uit een steile met struiken begroeide wal. De marterbox is onder aan deze wal geplaatst (figuur 3.2).

Figuur 3.2 Marterbox locatie B.

De box heeft gedurende het onderzoek naar behoren gefunctioneerd, vanaf de eerste nacht (17-18 juli) tot de laatste nacht (16 augustus) zijn er opnames gemaakt. Een overzicht van de waarnemingen geeft tabel 3.2.

Tabel 3.2 Waarnemingen cameraval Marterbox locatie B, Charlotteoord Tilburg.

Soort	periode	#opnames
Bosmuis	17-07 – 16-08	10
Eekhoorn	17-07 – 16-08	2
Huisspitsmuis	17-07 – 16-08	1
Bruine Kikker	17-07 – 16-08	1
Roodborst	17-07 – 16-08	4
Winterkoning	17-07 – 16-08	1

3.3 Locatie C – zuid (marterbox)

De marterbox is bij aanvang van het onderzoek geplaatst naast een hoop dichte takkenrillen in het zuidelijk gedeelte van Charlotteoord (figuur 3.3). Bij controle bleek de marterbox incidenteel bezocht. Om deze reden is de marterbox verplaatst naar een dichter begroeide locatie nabij een open met gras begroeide plek (figuur 3.4).

Figuur 3.3 Marterbox locatie C1, de eerste periode.

Figuur 3.4 Marterbox locatie C2, de tweede periode.

De box heeft gedurende het onderzoek naar behoren gefunctioneerd. In de eerste periode zijn er echter slechts twee opnames gemaakt, in de tweede periode zijn er dagelijks meerdere opnames gemaakt tot en met de laatste nacht (16 augustus). Een overzicht van de waarnemingen geeft tabel 3.3.

Tabel 3.3 Waarnemingen cameraval Marterbox locatie C, Charlotteoord Tilburg.

Soort	periode	#opnames
Bosmuis	26-06 – 16-08	43
Huisspitsmuis	26-06 – 16-08	6
Egel	26-06 – 16-08	1
Winterkoning	04-01 – 05-01	1
Koolmees	26-06 – 16-08	1
Kleine Vos	26-06 – 16-08	1

3.4 Locatie D – noordoost (cameravallen)

Drie cameravallen zijn vanaf 30 augustus in de noordoosthoek van Charlotteoord. Geplaatst. Langs de N260 zijn hier in het verleden slachtoffers van wezel aangetroffen (gegevens NDFF). De cameravallen zijn aan de voet van een boomstam bevestigd in een relatief open deel van het bos (figuur 3.5). Vanwege de openheid van het bos is voor elke cameraval een locatie nabij een geleidende structuur (takkenbossen, greppels, wildwissel) gekozen. Om de trefkans nog verder te verhogen is hierbij ook gebruik gemaakt van een lokmiddel in de vorm van een blikje sardientjes.

Figuur 3.5 Cameravallen locatie D1 (linkst), D2 (midden) en D3 (rechts).

Twee cameravallen hebben gedurende het onderzoek naar behoren gefunctioneerd, vanaf de eerste nacht (30 augustus) tot de laatste nacht (1 oktober) zijn er opnames gemaakt. De derde cameraval heeft door een hoge dichtheid aan muizenopnames maar beperkt gefunctioneerd. De eerste periode twee dagen (30 – 31 augustus) en de tweede periode vier dagen (17 – 20 september). Een overzicht van de waarnemingen geeft tabel 3.4.

Tabel 3.4 Waarnemingen cameravallen locatie D, Charlotteoord Tilburg.

Soort	periode	#opnames
Cameraval 1		
Huiskat	30-08 – 1-10	1
Hond	30-08 – 1-10	1
Vos	30-08 – 1-10	1
Ree	30-08 – 1-10	1
Cameraval 2		
Bosmuis	30-08 – 1-10	38
Ree	30-08 – 1-10	3
Haas	30-08 – 1-10	1
Vos	30-08 – 1-10	1
Cameraval 3		
Bosmuis	30-08 – 31-08	15
Rosse woelmuis	30-08 – 31-08	4
Bosmuis	17-09 – 20-09	33
Rosse woelmuis	17-09 – 20-09	8

4. Discussie en conclusie

De marterboxen en cameravallen hebben naar behoren gefunctioneerd. Er zijn kleine zoogdieren als bosmuis, rosse woelmuis, huisspitsmuis egel en eekhoorn geregistreerd. Verder zijn ree, vos, kat en hond vastgelegd. Van de overige soorten zijn kleine vos, bruine kikkers en zangvogels roodborst, winterkoning en koolmees opgenomen. Kleine marterachtigen zijn niet aangetroffen.

Een groot deel van Charlotteoord bestaat uit aaneengesloten bos waar geen of nauwelijks ondergroei aanwezig is. In het zuidelijke deel zijn open, grazige plekken aanwezig, in het noordelijk deel liggen plaatselijk takkenrillen in het noordelijk deel liggen plaatselijk takkenrillen en in de noordoosthoek is het bos relatief open. Het zijn de bosranden en overgangen naar grazige delen die geschikt zijn als biotoop voor kleine marterachtigen als wezel. De muizendichtheid, een belangrijke prooi, zal hier hoger zijn dan in de aaneengesloten bospercelen waar geen of nauwelijks ondergroei aanwezig is. Dit biotoop maakt naar verhouding een klein deel uit van het totale plangebied.

De marterboxen en cameravallen zijn op de meest kansrijke plekken geplaatst. De grote aantallen opnames met bosmuis op enkele locaties hebben naar verwachting betrekking op een enkel individu. Het betreft meestal een reeks van opnames kort achter elkaar die tezamen als één opname gerekend zijn. Hiermee rekening houdend is het totaal aantal opnames van kleine zoogdieren beperkt. De muizen dichtheid lijkt hiermee niet hoog. Dit zal te maken hebben met de (zeer) beperkte ondergroei in het bos en het ontbreken van graslanden of andere grazige vegetaties in de omgeving. De open plekken waar de marterboxen en cameravallen zijn veelal klein van omvang en nemen in totaal maar een zeer beperkt deel van het bos in beslag.

Hoewel door de aanwezigheid van takkenrillen plaatselijk voldoende schuilplaatsen voor kleine marterachtigen als wezel aanwezig is lijkt de geschiktheid van Charlotteoord als leefgebied voor kleine marterachtigen vooral worden beperkt door het geringe aanbod aan geschikt jachtgebied. Met een bosbeheer gericht op het stimuleren van meer ondergroei met kruiden en grassen en bosranden met een zoomvegetatie kan de geschiktheid van Charlotteoord voor kleine marterachtigen worden verbeterd.

5 Literatuur

Korsten, E., G.F.J. Smit 2015 Beschermde soorten Charlotteoord, Tilburg. Inventarisatie en effectbeoordeling. Bureau Waardenburg Rapportnr. 15-213. Bureau Waardenburg, Culemborg.